

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ «ПАТРІОТ» У ЛИСТАХ Б. ГРІНЧЕНКА З УКРАЇНИ НАДДНІПРЯНСЬКОЇ

Предметом аналізу в статті є публіцистична спадщина, а саме листи, Б. Грінченка, на матеріалі яких здійснено дослідження лексико-семантичного поля «патріот», що складається з трьох мікрополів, виокремлено лексеми, семеми та семи, якими письменник збагатив досліджуване поле.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, мікрополе, лист, патріот, лексема, сема.

Постановка наукової проблеми та її значення. Кардинальні суспільно-політичні зміни, що відбулися в Україні наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., свідчили про потужний патріотичний потенціал українського народу. Це зазвичай відбувається в кризові й перехідні етапи розвитку суспільства. Провідною темою, активно розроблювальною в літературі цього періоду, є шлях, яким рухатися країні далі. Патріотизм як соціальний феномен – це аспект життя суспільства, що є джерелом його існування та прогресу. Важливим чинником розвитку громади є самостійна, незалежна, самодостатня держава, а головним об'єктом патріотизму виступає громадянин, який розуміє свою роль у розвитку країни і значення країни в його житті.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Явище патріотизму тісно пов'язане з поняттям державності. Воно є предметом дослідження багатьох наукових галузей. У філософській, психологічній, лінгвістичній, педагогічній літературі розкрито суть патріотизму, його конкретно-історичний характер, ознаки прояву. До ідеї патріотизму, любові до держави, народу і його традицій зверталися у своїх працях стародавні філософи (Конфуцій, Платон, Арістотель), мислителі епохи Відродження (Н. Макіавеллі), Нового часу (К. Гельвецій, Д. Локк, І. Кант). Ідея патріотичного виховання громадян будь-якої держави була і є однією з фундаментальних проблем в історії філософії та педагогіки.

Професор німецької комунікативної філософії К. О. Апель вважає, що людина будь-якого етносу не здатна зберегти власну

ідентичність без патріотизму [1, с. 372-394]. Тому цілком природним є дослідження патріотизму в тісному зв'язку з національною ідеєю, національним характером, менталітетом.

Мета і завдання статті. Головним джерелом висвітлення проблеми патріотизму була й залишається література, зокрема художня публіцистика, покликана формувати громадську думку. Метою нашої розвідки є дослідження лексико-семантичного поля (ЛСП) «патріот» у публіцистичних листах видатного культурно-освітнього діяча України другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Б. Грінченка, у яких розкрито погляди письменника на проблеми українського національно-культурного відродження того часу, адже «лист можна вважати <...> своєрідним чинником еволюції національної самосвідомості» [7, с. 70].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. «Лист – це голос розуму й серця письменника, а ознайомлення з ними – шлях до проникнення в духовний світ митця та його героїв, у естетичну тканину твору, осягнення авторської позиції й водночас спонука до самоаналізу та самовиховання читача» [8, с. 32]. Незважаючи на давню історію листа, учені літературознавці розглядають його як літературний жанр і як жанрову форму публіцистичної творчості. Валентина Галич уважає, що «листи органічно вписуються в жанрову систему публіцистики й посідають у ній належне й зовсім не проміжне становище» [4, с. 481]. Проте Валерія Пустовіт зазначає, що «до жанру публіцистики беззастережно можна віднести тільки невеличку частку кореспонденцій, а саме публіцистичні листи» [9, с. 83].

Б. Грінченко – відомий український письменник і публіцист – безперечно, був найяскравішим представником молодого покоління борців за українську національну справу. Його публіцистичний доробок складають передусім листи на сторінках «Буковини» 1892 – початку 1893 рр. Він відстоює орієнтацію на самостійність і вільний розвиток української мови, літератури й культури на рівні з іншими прогресивними світовими державами, ототожнює боротьбу за українську літературу з боротьбою за національне самоусвідомлення, а це, у свою чергу, приведе до виборювання політичної самостійності української нації.

Дослідження ЛСП в українській лінгвістиці залишається актуальним, його розглядають як парадигмальне об'єднання одиниць певної частини мови за спільністю інтегрального компонента

значення [10, с. 327]. ЛСП є сукупністю лексичних одиниць, «що віддзеркалюють поняттєву, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ», що «розгалужується на мікрополя, які є меншими за обсягом сукупностями лексичних одиниць, об'єднаних спільністю змісту, що виділяються в межах ЛСП» [3, с. 6-7].

Загально визнаним є поділ поля на ядро, центр, периферію. В основі семантичного поля перебуває слово, навколо якого групуються найбільш близькі слова, формуючи ядро, а «навколо ядра розміщуються, як кола на воді, слова більш віддалені, аж до периферії, де містяться значення оказіональні, образні переосмислення, що можуть входити і в інші семантичні поля» [6, с. 123]. У польовій системі мають місце синонімічні та антонімічні зв'язки, що виникають в ядерній, приядерній та периферійній зонах. Учені зазначають: аби визначити загальне значення слова, потрібно звернутися до лексикографічних джерел, і загальне, що є в слові, називають «основним значенням». Сукупність основного значення лексичної одиниці складає набір елементарних смислів-сем, «тобто узагальнених <...> ознак відповідного поняття, що набули структурної якості як компоненти лексико-семантичної системи мови» [2, с. 81]. Досліджуючи ЛСП, потрібно враховувати і таке явище, як виявлення семантичних множників (сем) – мінімальних семантичних одиниць двосторонніх мовних знаків – морфем і слів; елементарне лексичне чи граматичне значення, яке є складовим елементом плану змісту цих одиниць [11, с. 575]. Семантичну структуру конкретного слова становить низка впорядкованих сем, які у складі одиниці мови мають неоднакове структурне й функціональне навантаження.

Почуття патріотизму в листах Б. Грінченка представлене крізь призму солідарності, націоналізму (діяльного) та космополітизму, а почуття антипатріотизму – ренегатства, лібералізму, шовінізму.

Репрезентуючи антипатріотизм, письменник майстерно обіграв фразеологічні звороти *«все чортзна-що, oprіч мого черева і взагалі мого тіла»* [5, с. 54], адже таким людям все одно кому слугувати, *«вони служать там, де більше є змоги вдовольнити свої черевні потреби – себто служать тому, хто має силу більше платити»* [5, с. 54] та *«коти наплакали»*: *«У нього було так мало того українського національного почування (патріотизму, – прим. О. А.), як коти наплакали»* [5, с. 86]. Антипатріотами Б. Грінченко називає тих людей, хто глузує *«з української народності»* [5, с. 57], продає

святощі за *«шмат гнилої ковбаси»* [5, с. 64], збайдужів та позрікався української справи [5, с. 77-78]. Псевдопатріотизм, за словами автора, проявлявся крізь *«галушковий патріотизм, і він примушував радіти, згадуючи про «козаченьків», що всюди залищалися...»* [5, с. 59-60], а таких патріотів він називає *«галкушковими»* [5, с. 67].

У середині ЛСП «патріот» ми виокремлюємо три мікрополя, назви яких представлені гіперонімами: «патріот як такий», «псевдопатріот» та «антипатріот».

Мікрополе «патріот як такий» репрезентоване лексемами (гіпонімами): «українські патріоти» (*«Є <...> ще четверта купочка інтелігентна на Україні Наддніпрянській. Се – українські націоналі, українські патріоти – не ті, що вміють тільки зітхати, а ті, що вміють і рук до діла прикладати. Се маленька <...> купочка. Але ж вони, ті одиниці, <...> підняли вгору наш досі затоптаний національний стяг; се від них Україна-Русь мусить сподіватися добра...»* [5, с. 39]; *«...Котляревський любив свій народ та свій край і свідомо почав писати по-українському, <...> був український патріот»* [5, с. 57]; *«Нам, як українським патріотам, не буде ніякої рації не бути великими прихильниками російської держави. Протестуючи проти однімання в принципі у нас права на політичну самостійність, ми дуже добре знаємо, що історія не вертається назад, і тільки бажали б, щоб і наші вороги не забували сієї правди»* [5, с. 77]; *«Він просто українець з роду, такий, що признається до своєї народності і розумом та серцем розуміє, що значить “любов до рідного краю”. Він думає, що любить свій рідний край, він почуває себе членом української нації. І ота любов та оте почування і дають йому право говорити <...> як український патріот. Він любить свій рідний край не тим, що про нього існують такі чи інші теорії та гіпотези, а тим, що він його любить. <...> Живе тепер і любить свій рідний край таким, який він є тепер, хоче сумувати його горем, боліти його ранами так само, як і радіти його радощами»* [5, с. 80-81]; *«...Народовці не вороги своєму народові, а добрі українсько-руські патріоти, і серед них є люди, що працюють часом з надзвичайною щирістю на користь рідному народові. <...> Народовці дорогі і добрі сини рідному краєві й народові і іншими їх не зроблять ніякі напади від радикалів»* [5, с. 127]); «український мужик» (*«Мужик заклопотаний щоденною борнею за шматок хліба, не думає про національні питання. Історії він своєї не знає та й не може знати...<...> Наш мужик не знає*

навіть свого національного імені. Він тільки знає, що він не москаль, не турок, не німець, але хто саме він – Бог його знає. <...> Мужик навіть не знає, що є нація, що можуть існувати нації. Все, до чого він дорозумувався, се віра» [5, с. 37]; «Такий людині ніколи не тільки робити що в напрямку національному, але навіть думати про що інше, окрім своїх щоденних турбот, вона мало може. Така людина буде байдужа <...> до всякого патріотизму, окрім того патріотизму, що велить обороняти свою хату, одягу, їжу, як їх видимо хто однімає» [5, с. 108]; «...Після того, як інтелігенція наша помоскалилась і тільки мужик зостався справді українцем...» [5, с. 137]); «борці» («...Лицарські постаті (невелика купка української інтелігенції, але все ж їх надзвичайно мало, – прим. О. А.) невтомних та щирих борців за рідний край <...> працюють, б'ються з усієї сили, і тільки їх великодушним учинкам мусимо дякувати за все те, що вже маємо» [5, с. 41]); «український націонал» («Кожен з нас, розвиваючись як український націонал, ішов своїм шляхом і <...>, майже не мав іншої помочі від земляків. <...> Тож кожен з нас, і ставши до діла, буде тягти «не в один гуж» як давно вже сказав українсько-руський патріот» [5, с. 50-51]); «вільнодуми» («...Потрохи почала зростати вільна думка, спершу ховаючись по закутках, а дедалі все більше та більше виявляючись на світ Божий. І, нарешті, зросла до того, що цілі громадські маси обняло одне могутнє почуття, одне палке поривання розбити, розвалити смердючі стіни» [5, с. 52-53]); «ми» – контекстуальний синонім лексеми «патріот», який засвідчує, що автор і себе вважає патріотом, («...На слова добро, правда завжди можна тепер почути погордливе питання: а що таке добро? правда? Оця безвірність одбивається і на нашій національній інтелігенції, і оце є те зло, що з ним мусимо ми з усієї сили боротися» [5, с. 55]; «...Коли ми піднімемо вгору наш робочий простолюд з його поганого економічного становища та зуміємо справу національну зв'язати з справою народного добродуту, то виявимо сим <...> правдивий діяльний патріотизм» [5, с. 108]; «З оцими трьома тезами («самостійність української нації», «Конституція в Росії» як спосіб здобути нові кращі порядки, «добробут народний», – прим. О. А.) на своєму прапорі ми повинні виступати перед людьми і єднатися з тими, хто прихильний буде до них. А коли ми будемо виразно з таким прапором виступати <...>, зможемо гуртом <...> здобути собі людські права» [5, с. 112-113]); «батько національного

самопізнання» («...*Видко, хто* (Тарас Шевченко, – прим. О. А.) *був батьком нашому національному самопізнанню, перед ким ми повинні схилитися, як перед недосяжним і досі генієм ...*» [5, с. 63]); «праця / діло» («*І ось <...> коли люди зробляться вільними братами, коли неправда не пануватиме на нашій землі, коли пан та мужик зникнуть – <...> можлива національна воля на Україні. З сього, звісно, виразно виходило, що коли хочемо визволитись з національної неволі, то мусимо працювати на користь темного народу, пригніченого лихою долею, а коли сього не робитимем, то з усієї нашої роботи нічого не вийде, окрім порожнього галушкового патріотизму*» [5, с. 71]; «...*Всім щирим прихильникам до рідного діла можна радити скрізь і завжди пропагувати думку про широку – і для народу – українсько-руську літературу...*» [5, с. 141]); «українське плем'я», що «*жило своїм державним життям..., виявляло таку дужість, що чужу державність переробляє на свою, боролися проти заходів знищення, отже відстоювали свою нещасливу борню за свою державність*» [5, с. 74], «...*Завсігди стояло за особисту долю індивіда*» [5, с. 76]; «свідомий українець» («*Українська нація має такі самі права, як і всі інші нації. Тим коли хто-небудь буде однімати в неї яке-небудь право як у нації, то свідомий українець мусить запротестувати проти сього...*» [5, с. 81]; «...*Свідомі українці-русини ніяк не можуть погодитися з тим, щоб далі на Україні панував такий лад, де заможний експлуататор замалим не верхи їздить на убогому працівникові. <...> Ми повинні виразно собі сказати, що для нашого діла нам треба конституції і що кожен свідомий русин-українець повинен бути конституціоналістом*» [5, с. 112]; «*Молоді ж свідомі українці, <...> віщують не те* (не завуальований патріотизм, – прим. О. А.), – *дай, Боже, тільки їм удержатися твердо на своїй постаті <...> серед ворожого глуму від своїх зрадників, серед холодної байдужості від українофілів, серед бідності, якої вони здебільшого зазнають, і, врешті, серед урядових утисків*» [5, с. 144]); «нація» («...*Ламання прав української нації було твалтом, насильством, і нація мусила протестувати проти цього і протестувала. З сього, єдино правдивого національного погляду, козацькі рухи, хоч які вони, на наш сьогочасний людяніший погляд, криваві, – все ж були нашою національною справою, бо протестували вони проти форм чужовладства*» [5, с. 88]); «*галицькі радикали*» («*Галицькі радикали, відкидаючи націоналізм, <...> визнають, що народні маси*

можуть розвиватися тільки на національному ґрунті, і через те галицькі радикали роблять на національному ґрунті, видають свої газети, пишуть книжки по-українському. Тим у них є діло» [5, с. 103]; «українські націонали-народолюбці» («Уже з самої любові до рідного краю та до рідного народу мусять українські націонали-народолюбці з усієї сили дбати про те, щоб підняти наш робочий простолюд <...> з його економічного занепаду і поставити його в таке економічне становище, щоб він міг уживати свій час не на саму щоденну важку працю за шматок хліба, а й освічуватись, виробляючи в собі національне самопізнання» [5, с. 107]; «...Українські націонали-народолюбці стоять, звісно, за те, щоб вільні були думка й слово, щоб вільна була самостійність української література, <...> щоб рідна мова найширше панувала серед української інтелігенції...» [5, с. 110-111]; «сім'я» («...Будьмо українцями-руси́нами думкою, мовою, ділом. Тоді і тільки тоді зможемо ми бути справжніми членами в сім'ї цілолюдській, членами з певними правами, а не якимись байстрюками-безбатченками, що не знають свого батька – рідного краю і хиляться до того, то до іншого» [5, с. 134-135]; «Справжніх українських, а не українофільських діячів тільки тоді виробимо багато, коли сім'я буде в нас українська <...>. Не «етнографічний» се патріотизм, а єдиний справжній, і іншого не може бути!» [5, с. 134]).

Мікрополе «псевдопатріот» представлене лексемами «(змоскалена) інтелігенція / інтелігент» («Що ж робить інтелігенція в сей час? <...> ...або нічого не робить, а тільки «заживає життя», або змосковлює народ, або, в ліпшому випадкові, згорне руки й каже зітхаючи: нічого не вдієм – так уже нам судилося: москалями статися» [5, с. 38]; «Загал же більше любить балакати, ніж робити. Залюбки балакають про те, що, мов, «бідна, бідна, заплакана мати! Нема кому їй і добро вчинити, нема кому пособити!» <...> Всі ці добродії сими балаканнями тільки й виявляють свій патріотизм» [5, с. 38]; «Інтелігенція вся у нас змоскалена <...>; рідну мову в мужичих устах вважає за "хохлацький жаргон". Історичних українських традицій ніяких – замість них або московський патріотизм, або нічого не вартий хисткий та мінливий лібералізм, або просто ніщо: їсть, п'є, спить, читає, ходить у театр людина, та й годі, та й більш нічого, ніяких принципів» [5, с. 47-48]); «кабінетний "український патріот" («Затягти до якої роботи, хоч би й тільки кабінетної, нашого

*“вкраїнського патріота” досить таки важкенько. Правда якщо він літерат, то він списує чимало паперу по-московському, але по-своєму... <...> **Мови своєї патріот наш не сказати, щоб не знав, але так знає, що написати не може.** <...> ...сей **патріот**, як і більшість наших патріотів, балакає, звісно, **по-московському**» [5, с. 42-43]); «університетські професори» («Хоч і як би силкувався професор бути в своєму викладі українським націоналом (**та й де такі професори, oprіч одного-двох?**), – але все, що він казатиме, неодмінно мусить виходити в світ тільки в одному мундирі, тільки в мундирі “єдінаво недєлімаво народа” і слів “самостійна українська нація” він казати не сміє» [С. 49]); «душа» («...В тодішньому вкраїнському діячеві сиділо **дві душі: одна українська, а друга – російська.** Українську душу йому дав **рід, почування любові до рідного краю, любові до своєї мови, до свого народу;** російську душу давало йому російське життя, <...> бюрократична прихильність до ласки, яку виявлено російське начальство» [5, с. 60]); «борці за вкраїнську справу» («**Не дивно ж, що досі було так мало борців за вкраїнську справу. Борються тільки за те, за що варто боротися**» [5, с. 100]); «українофіли» («Вони (формальні націоналісти, – прим. О. А.) **виявляють прихильність до всього вкраїнського: до вкраїнської мови, до вкраїнської літератури, навіть до вкраїнської одєжі, – але й тільки. Ніякої позитивної праці від них сподіватися нема чого,** <...> в цих людей перше стоїть націоналізм, а народолобство – так собі» [5, с. 102]); «Ся партійка складається здебільшого з людей старих, і ми її зватимемо **українофільською.** <...> ...Вона **виявляє тільки прихильність до українства, а не до діла на користь йому**» [5, с. 102]; «...Сі **добродії іноді бояться сказати в громаді по-вкраїнському слово, щоб не вважено їх за державних зрадників.** <...> Громадянству тим важко **відрізнити формальних українофілів од справжніх українських націоналів, що,** як і завсігди буває в таких випадках, **ся група непомітно зливається з групою тих справжніх націоналів**» [5, с. 102-103]; “Українофіли” **більше балакають про свій патріотизм, ніж дбають про справу**» [5, с. 103]; “Українофіли” – **скоро перейдуть од своїх українських симпатій до справжньої любові до рідного краю, до діяльного націоналізму**» [5, с. 111]; «Українофіли <...> **своє українофільство виявляють хіба тим, що раз на рік побувають на Шевченкових роковинах**» [5, с. 144]); «радикали» («Ся **групка проповідує любов до народу, говорить про працю і має соціалістичний колір.** <...> Але, на*

превеликий жаль, і ся партійка (як і українофіли, – прим. О. А.) багато говорить і мало робить або й зовсім не робить. <...> ...Вона відкидає націоналізм» [5, с. 103]).

Мікрополе «антипатріот» описане такими лексемами: «пан» («...Пан зрікся своєї національності. Еге, пан забув, або не хоче пам'ятати, що він – українець. Він одкидає од себе все українське...» [5, с. 37]); «суспільні перевертні» («Мужики роблять мужицьку роботу, одягаються і говорять по-мужичому. Пани <...> по-панському. Ось він (мужик, – прим. О. А.) скидає свою одягу і бере начебто панську; кидає свою мову і балакає начебто по-панському...<...>З'являється цілий шар суспільних перевертнів» [5, с. 38], «...В Харкові знайшлося стільки перевертнів, що забажали славити ренегатство, <...> хто звав себе досі українським патріотом і працював (хоча і по-московському) в літературі начебто задля вкраїнської ідеї» [5, с. 41]); «ренегатство (зрада)» («Тридцять років уже поминуло, як зреклася вона (Христина Алчевська, – прим. О. А.) свого рідного краю і працює досить щиро, щоб змоскалити наш народ. <...> ...Її вчинок був – ренегатство, зрада» [5, с. 39-40]; «Кинути роботу для рідного краю і піти на роботу до його гнобителів – не є тільки звичайна відміна в пересвідченнях, а є справжня цілковита зрада» [5, с. 40]; «Зрадником, ренегатом можна назвати таку людину, що, будиши українцем пересвідченнями своїми, потім перекинулася в московський табір» [5, с. 120]); «наші російські радикали» («У наших же російських радикалів діла нема. Злегковаживши націоналізм, вони легковажать і вкраїнську мову <...>. ...Наші радикали не такі ретрогради, щоб гаяти час на таку марну річ, як вивчати мову (українську, – прим. О. А.)» [5, с. 103]); «громадські діячі» («Все це (аби покращилося українське життя, – прим. О. А.) можуть і повинні робити ті громадські діячі, що стоять коло свого діла – чи в земстві, чи на якому уряді, чи просто живучи на селі та маючи своєї землі клопоть. Аби тільки схотіли, а робота знайшлась би – правда, робота дрібна й не блискуча на погляд, але незмірно корисна й важлива в нашій справі» [5, с. 109]); «москвофіли» («...Вони (москвофіли, – прим. О. А.) як найгірші вороги всьому українсько-руському: вигадують у своїх виданнях на вкраїнсько-руських діячів та на їх інституції неможливі брехні, <...> шанують єдино московських письменників, а вкраїнських не читають, <...> їм платять, і вони за ті гроші і на ті гроші видають свої видання. І

вони тим цинічніше твалтують, що почувають свою незалежність від тієї громади, серед котрої зросли й живуть...» [5, с. 122-123]); «освічене письменство» («Щодо неосвіченості серед наших письменників, то воно й не дивниця, коли сьому потроху правда. Освіченіші люди, ті, що університети покінчили, <...> коли й пишуть що, то по-московському (бо таки й не знають по-своєму), а по-українському лишають писати недоумкам, а потім глузують з них – тим і виявляють свій український патріотизм» [5, с. 143]).

У ЛСП «патріот», що змодельоване на матеріалі листів Б. Грінченка, ми виділяємо семіми 'свідомий представник суспільної верстви', 'кількість людей', 'почуття любові до Батьківщини великої та малої', 'почуття любові до справи', 'захист країни', 'наповненість української свідомості' та, відповідно, на порядок нижче, категоріальні семи 'національна самосвідомість', 'любов до своєї національності', 'людина-українець (українець)', 'свідомий українець', 'націонал'; 'громада (національно-самосвідома, освічена культурна)', 'наші брати', 'народовці', 'народ', 'сім'я', 'нація', 'сини великої самостійної нації'; 'щирі прихильники рідного краю', 'вільлюб', 'народолуб', 'рідне поле (Україна)', 'любов до рідного краю', 'земляк рідного краю', 'українська душа'; 'правдивий діяльний український патріотизм', 'практична діяльність'; 'борня', 'протестувати'; 'народолубно-патріотична думка', 'українська патріотична думка', 'вільнодум'.

Ядро ЛСП «патріот» уключає такі лексеми: *патріот, патріотизм*, до приядерної зони зараховуємо лексеми: *державна, країна, батьківщина, нація, громадянин*, до складу периферії поля, яка представлена переважно оказіональними перифрастичними утвореннями – *свідомий українець, громада, прихильник рідного краю, улюблений син свого народу, конституціоналіст, мужик, борець, вільнодум, народолубець, письменство* тощо.

На основі змодельованого ЛСП «патріот» ми можемо визначити, хто такі патріоти за Б. Грінченком, – щирі прихильники рідного краю, які ладні віддати життя за нього та пройняті болем і жалем великим, улюблені сини свого народу й рідного краю, що додержуються своєї постаті та які не збилися з пантелику, які мають за мету практичну діяльність, а не самі теоретичні поривання, натури індивідуалістичні, які виробили українську національну свідомість та самі йдуть і направляють інших на правильний шлях розвитку країни.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. На основі змодельованого ЛСП ми визначили синоніми (патріот / свідомий українець / конституціоналіст / син народу) та антоніми (патріот / зрадник / ренегат) лексеми «патріот», що було характерним для тогочасного періоду. Найближчі перспективи дослідження вбачаємо в конструюванні ЛСП «патріот» на матеріалі листів полемічної форми М. Драгоманова на Україну Наддніпрянську та зіставленні його з полем, які описані в цій розвідці.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Апель К. О. Спрямування англо-американського «комунітаризму» в світлі дискурсивної етики [Текст] / К. О. Апель, А. М. Єрмоленко // Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія : Підручник – К.: Лібра, 1999. – С. 372–394.
2. Батрин Н. Мотивація семантичного поля [Текст] / Наталія Батрин // Наукові виклади. – 2008. – № 2. – С. 80-83.
3. Бондаренко О. С. Концепти «чоловік» і «жінка» в українській та англійській мовних картинах світу [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Бондаренко Олександр Сергійович ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2005. – 19 с.
4. Галич В. М. Олесь Гончар – журналіст, публіцист, редактор: еволюція творчої майстерності : монографія / В. М. Галич. – К. : Наук. думка, 2004. – 816 с.
5. Грінченко Б. Д. Діалоги про українську національну справу / Б. Д. Грінченко, М. П. Драгоманов ; упоряд. А. Жуковський. – К. : б. в., 1994. – 286 с.
6. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична структура української мови / Л. А. Лисиченко. – Х. : ХДПУ, 1997. – 131 с.
7. Ляхова Ж. Історія української епістології: дослідження та видання епістолярної спадщини [Текст] / Жанна Ляхова // Слово і час. – 2006. – № 6. – С. 70-81.
8. Петриченко Н. Лист письменника на учнівській парті [Текст] / Н. Петриченко // Дивослово. – 2004. – № 4. – С. 32-37.
9. Пустовіт В. Ю. Українська письменника мемуаристика ХІХ ст.: націєтворчий дискурс [Текст]: дис. ... доктора філол. наук : 10.01.01 / Пустовіт Валерія Юріївна; Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2010. – 407 с.
10. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 844 с.
11. Українська мова: Енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 575.

Антипов Олег. Лексико-семантическое поле «патриот» в письмах Б. Гринченко с Надднепрянской Украины. Художественная публицистика, что создается писателями, чьи мысли изложены на бумаге, характеризуется прямым вмешательством в жизнь общества. С помощью писем как жанра публицистики формируется общественное мнение, происходит влияние на национально-ориентированную личность и решаются насущные вопросы, волнующие и интересующие писателя.

Предмет анализа статьи – публицистические письма великого украинского писателя и публициста конца XIX – начало XX в. Б. Гринченко, которые раскрывают его взгляды на проблемы украинского национально-культурного возрождения того времени. В статье охарактеризовано специфику писем с Надднепрянской Украины, поднятую в них проблематику; на их материале исследовано лексико-семантическое поле «патриот», которое состоит из трёх микрополей («патриот как такой», «псевдопатриот» и «антипатриот»). Также были выделены лексемы, которые его представляют, семемы и семы, которыми писатель его обогатил.

Ключевые слова: лексико-семантическое поле, микрополе, письмо, патриот, лексема, сема.

Antipov Oleg. Lexical and Semantic Field «Patriot» in Boris Hrinchenko's Letters from Ukraina Naddniprianska. Art publicistic, which is created by writers, whose thoughts are depicted on paper, is characterized by direct interference in life of the society. By means of letters as a publicistic genre is formed public mind, there is an influence on national orientated personality, and the questions of vital importance are solved, which the writer is worried and interested about.

The subject of analyzes of article are publicistic letters of great Ukrainian writer and publicist of the end XIX and the beginning XX centuries B. Hrinchenko which reveal his views on problems of the national and cultural Renaissance that time. Specific of letters from Ukraina Naddniprianska is characterized in the article, raised in them problems; on their material is researched lexical and semantic field «patriot», which consists of three micro-fields («patriot as he is», «pseudo patriot» and «anti patriot»). Also were marked lexemes which are represented it, sememes and semes, by means of them writer enriched it.

Key words: lexical and semantic field, micro field, letter, patriot, lexeme, seme.